

شهر آرمانی

از منظر دین و دانش

نگارش و تدوین : علی قبادی

سرشناسه	: قبادی ، علی
عنوان و نام پدیدآور	: شهر آرمانی : از نظر دین و دانش / نگارش و تدوین علی قبادی.
مشخصات نشر	: کرمانشاه : انتشارات سعادت ایران ، ۱۳۹۵ .
مشخصات ظاهری	: ۱۰ ، ۳۰۸ ص .
شابک	: ۱۶۰۰۰۰ ریال 978-600-5709-23-0
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه .
موضوع	: مدینه فاضله
موضوع	: Utopias
موضوع	: مدینه فاضله -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Utopias - Religious aspects - Islam
موضوع	: مدینه فاضله -- مطالعات تطبیقی
موضوع	: Utopias - Comparative studies
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۵ ش ۹ ق ۲ / ۱۲ / ۲۳۰ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷ ۴۸۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۲۸۰۱

نام کتاب : شهر آرمانی از منظر دین و دانش

نگارش و تدوین : علی قبادی

شمارگان : ۲۰۰۰ جلد

نوبت چاپ : اول سال ۱۳۹۵

قطع : وزیری

طرح جلد : فائزه السادات رضازاده

قیمت : ۱۶۰۰۰۰ ریال

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۷۰۹-۲۳-۰

انتشارات سعادت ایران

لیتوگرافی، چاپ و صحافی : چاپ سعادت ۳۷۲۳۳۳۵۲

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۷	فصل اول - انسان آرمانی از دیدگاه مکاتب مختلف
۳۷	فصل دوم - انسان آرمانی و کامل در ادبیات فارسی ایرانی
۶۹	فصل سوم - انسان آرمانی در اسلام
۸۱	فصل چهارم - شهر آرمانی از دیدگاه فلاسفه
۱۲۹	فصل پنجم - شهر آرمانی از دیدگاه مسلمانان و شهرستان
۱۸۹	فصل ششم - شهر آرمانی از دیدگاه هنرمندان
۲۱۳	فصل هفتم - شهر آرمانی در سایه ی دانش
۲۶۱	فصل هشتم - شهر آرمانی در یک سیر تاریخی

صفحه	عنوان
۱	مقدمه :
۱	الف) بشر در جستجوی آرمانشهر
۲	ب) جهان آرمانی، انسان آرمانی، شهر آرمانی
۳	ج) ذکر چند مورد
۷	فصل اول - انسان آرمانی از دیدگاه مکاتب مختلف
۹	بخش ۱ - مکتب عقل
۱۹	بخش ۲ - مکتب عشق
۲۲	بخش ۳ - مکتب قدرت
۲۸	بخش ۴ - مکتب ضعف
۳۰	بخش ۵ - مکتب محبت
۳۲	بخش ۶ - مکتب برخورداری یا بهره مندی یا رفاه
۳۳	بخش ۷ - مکتب سوسیالیسم

فصل دوم - انسان آرمانی و کامل در ادبیات فارسی ایران

بخش ۱ - مقام انسان و سیمای پهلوانی او در حماسه های اساطیری و پهلوانی فارسی

بخش ۲ - افول حماسه سرایی در افق زبان فارسی و طلوع ادبیات عرفانی در آن

بخش ۳ - مضامین انسان در آثار ادب حماسی و عرفانی فارسی

بخش ۴ - آرمان گرایی در عرفان ایران و ایدآلیسم صوفیانه

بخش ۵ - انسان آرمانی و کامل در ادبیات عرفانی فارسی

بخش ۶ - تکمیل بحث

منابع فصل دوم

فصل سوم - انسان آرمانی و کامل از دیدگاه اسلام و مقایسه ای با طبیعت

منابع فصل سوم

فصل چهارم - شهر آرمانی از دیدگاه فلاسفه

بخش ۱ - افلاطون و اتوبیای او

۸۷	بخش ۲ - ارسطو و دیدگاهی متفاوت
۸۹	بخش ۳ - سنت آگوستین
۹۳	بخش ۴ - توماس مور
۹۵	بخش ۵ - مدینه ی فاضله ی فارابی
۱۰۹	بخش ۶ - مدینه ی عادله ی ابن سینا
۱۱۴	بخش ۷ - مدینه ی فاضله خواجه نصیر الدین طوسی
۱۱۹	بخش ۸ - شهر آرمانی از منظر حکیم نظامی گنجوی
۱۲۵	بخش ۹ - شهر نیکویی جامی
۱۲۸	منابع فصل چهارم
۱۲۹	فصل پنجم - شهر آرمانی از دیدگاه معماران و شهر سازان
۱۳۵	بخش ۱ - شهر سازی اقتدار گرایانه هوسمان
۱۳۹	بخش ۲ - راینهارد باومایستر، بنیانگذار مهندسی شهر سازی مدرن
۱۴۴	بخش ۳ - کامیلو زیته و شهر هنر
۱۴۹	بخش ۴ - کلانشهر بیکران اتوواگنر

- بخش ۵ - «نوار شهر» سوریا - ای - ماتا ۱۵۲
- بخش ۶ - «باغشهر» ابنزرها وارد ۱۵۴
- بخش ۷ - شهر صنعتی تونی گارنیه ۱۵۸
- بخش ۸ - پتربیک گدس، لزوم برخوردی جامع باشهر ۱۶۲
- بخش ۹ - «شهر پهن دستی» فرانک لویدرایت ۱۶۷
- بخش ۱۰ - «باغشهر مودی» (پارکشهر) لوکوربوزیه ۱۷۱
- بخش ۱۱ - تجزیه و تحلیل وانت، گگس از تئوری های شهر ۱۷۹
- بخش ۱۲ - منشور آتن ۱۸۴
- منابع فصل پنجم ۱۸۷
- فصل ششم - شهر آرمانی از دیدگاه هنرمندان ۱۸۹
- بخش ۱ - هنر و شهر ۱۹۰
- بخش ۲ - فیلم های ایرانی ۲۰۱
- بخش ۳ - فیلم های خارجی ۲۰۶
- بخش ۴ - نتیجه گیری ۲۱۰

فصل هفتم - شهر آرمانی در سایه ی دانش

بخش ۱ - شهر آرمانی از دیدگاه مدیریت

بخش ۲ - شهر آرمانی از دیدگاه اقتصاد

بخش ۳ - شهر آرمانی از منظر فرهنگ

بخش ۴ - شهر آرمانی از دیدگاه حقوق و قوانین

بخش ۵ - شهر آرمانی از دیدگاه انرژی

بخش ۶ - زیبایی شناسی فضای شهری

بخش ۷ - تحقیق واژه ها

منابع فصل هفتم

فصل هشتم - شهر آرمانی در یک سیر تاریخی

بخش ۱-نگاهی به تاریخ

الف) عصر اساطیر

و رجمکرد

۲۶۳	کنگ دژ
۲۶۴	ب) دوران تاریخی
۲۶۵	عصر زرین بهرام گوراز زبان نظامی
۲۶۵	عصر زرین انوشیروان، آرمان و قدرت
۲۶۷	ج) نگامی به سرناه ها
۲۶۸	سفرنامه ناصر خسرو
۲۶۹	به سوی تخت جمشید
۲۷۰	جلوه های هنر در اصفهان
۲۷۱	مسجد جلوه گاه هنر اسلامی
۲۷۳	بخش ۲- شهر آرمانی از منظر اسلام
۲۷۳	بهشت این جهانی
۲۷۴	شارستان زرین
۲۷۴	شهر صالحان در تفسیر طبری
۲۷۵	توصیف بهشت در معراج پیامبر اسلام (ص)

- ۲۷۷ انتظار، سرچشمه ی الهام
- ۲۷۸ حکومت مهدی (عج)
- ۲۸۰ شهرهای منسوب به فرزندان امام زمان (عج)
- ۲۸۲ امام عصر (عج)
- ۲۸۳ به سوی ظور
- ۲۸۶ بخش ۳- پایان سخن
- ۲۸۶ نگاهی واقعی تر به سید
- ۲۹۰ به سوی جهان شهر
- ۲۹۴ منابع فصل هشتم

این کتاب همه آن چیزی نیست که باید درخصوص شهر آرمانی گفته شود. زیرا بضاعت نویسنده بسیار کمتر از سطح موضوع مورد بحث است و نیز در همین حد سعی بر آن است که به طور اختصار مجموعه‌ی مطالبی تدوین و تهیه شود که در این مجال اندک مفید واقع گردد. با این نگاه موضوع را از زوایای مختلف و مرتبط با آن نگریسته‌ام و به هر موضوع به صورت مختصر اشاره‌ای داشته‌ام تا ذهن مخاطب را به آن متوجه کنم.

شهر امروزی مجموعه‌ی علوم و یا دست کم اغلب دانش‌هایی که دستاورد بشر محسوب می‌شود مرتبط است و به خصوص موضوع شهر آرمانی هم از دیدگاه علوم انسانی و هم از منظر علوم طبیعی و نیز فنون جدید مورد بحث قرار گرفته است. لذا اگر در این نوشته اشاره‌هایی به سایر علوم می‌شود تنها از آن جهت است که شهر به عنوان کامل‌ترین عرصه‌ی زندگی اجتماعی برآیند عملکرد علوم و دانش‌های مختلف است و یا باید چنین باشد. مجدداً یادآوری می‌کنم که دایره‌ی بحث شهر آرمانی بسیار گسترده‌تر از این است. مطرح شده در این کتاب است اما امیدوارم همین مقدار هم مورد توجه و عنایت اهل ارشاد قرار گیرد. با این امید قبل از ورود به بحث‌های اصلی چند نکته را مورد تأکید قرار می‌دهم:

الف) بشر در جستجوی آرمان‌شهر

رؤیای انسان در خصوص تحقق آرزوی نیل به شهر آرمانی قدمتی به تاریخ خلقت بشر دارد. انسان ناسپاسی که قدر موهبت الهی را ندانست و از بهشت راهش را گمراه شد مکرراً «شرح فراق» و جدایی سرداد و همچون «نوی نی» آوای محزون خود را در سرعه‌ی گشت طنین انداز کرد. انسان همواره در حسرت دوری از محبوب سوخت و دیگر راهی به بهشت نیافت.

لذا به تعبیر حافظ شیرین سخن:

من ملک بودم و فردوس برین جایم بود آدم آورد در این دیر خراب آبادم

انسان خود را در این خراب آباد گرفتار دید. پس به عمران زمین پرداخت تا شاید تمثیلی از بهشت بیافریند. او همچنان در آرزوی بهشت بوده و هست.

انسانی که از بهشت رانده شد در زمین به دنبال همان بهشت گشت اما این بهشت زمینی یک رؤیای دست‌نیافتنی است که گرچه رسیدن به آن بعید به نظر می‌رسد اما جز آرزوهای دیرین

بشر بوده و هست. بشر که در زندگی این جهانی خود به این آرزو دست نیافت به اسطوره، رؤیا، تخیل، افسانه و در نهایت به امداد الهی و مواهب آسمانی پناه برد. دانشمندان، نویسندگان، هنرمندان، فیلسوفان، جهانگردان و به طور کلی اغلب صاحب نظران با توجه به دانش خود و قرار گرفتن در موقعیت مکانی و زمانی در این زمینه اظهار نظر کردند. این موضوع حتی در توصیف و کلمات اغراق آمیز سیاحان و سفرنامه نویسان نیز مشهود است. واقعیت این است که علی رغم تلاش بشر تاکنون این مهم تحقق نیافته است. اما بشری که در جستجوی کمال هر پدیده است در تاریخ زندگی خود کامل ترین شهر را تجسم و جستجو کرده و همچنان در آرزوی تحقق آن است.

ب) جهان آرمانی، انسان آرمانی، شهر آرمانی

بدیهی ترین سؤال در خصوص عدم تحقق نسبی یا کامل آرمانشهر این است که چرا این «اتوپیا»، «آرمانشهر»، «مدینه ی فاضله»، «شهر خدا»، «شهر خوبان» و یا هر تعبیر مشابه دیگر تاکنون جایی عمل نشده است؟ موانع را در کجا باید جست؟ به نظر می رسد به همان اندازه که این سؤال بدیهی است پاسخ آن هم واضح و روشن است و خود بشر به خوبی به این پاسخ واقف است. سرع بس هرج گاه نتوانسته و یا حتی نخواسته است که این مهم تحقق یابد.

تحقق شهر آرمانی مستلزم وجود انسان آرمانی است. انسان آرمانی (البته بنابر تعاریف مکاتب آسمانی) در هربره ای از تاریخ بشر انگشت شش بر آب است. عده ی قلیلی از مردم در اوج خدا پرستی بوده اند. عده ای نه چندان زیاد رفتار و اخلاق انسانی داشته اند و متأسفانه عده ای به مراتب زیاد تر، از انسانیت خود فاصله گرفته اند و یا دست کم تسلط و حاکمیت ستمگران، عرصه را برای حضور مؤثر نیکان تنگ کرده است. لذا در این شرایط چگونه می توان انتظار تحقق شهر آرمانی داشت؟ چند سده یا چند دهه از عمر بشر بدون ظلم و یا حتی بدون جنگ سپری شده است؟ حتی تلاش و تعالیم انبیا نیز منجر به نتیجه ای فراگیر و مستمر نگردیده و به خصوص چه در زمان حیات پیامبران بزرگ و چه پس از عمر پر برکت آنان، مسیر جامعه به سمت انحراف، نفاق، تفرقه و فاصله گیری از تعالیم انبیا الهی سوق داده شده است. جانشینان پیامبران نیز اغلب در محاصره ی اهل زر و زور و تزویر بوده اند. از طرفی به فرض تحقق یک شهر آرمانی یا یک منطقه ی آرمانی، مادامی که کل جهان از آرمان ها فاصله دارد و نقص و ضعف آن مشهود است آن یک ده، یک شهر و ... هم کفایت

نمی کند به یک تعبیر کامل ترین شکل شهر آرمانی ، پیدایش یک جهان آرمانی است. جهانی که عاری از هر گونه تجاوز ، ناامنی ، ظلم و بی عدالتی است. تحقق این جهان آرمانی به گواهی تاریخ فقط در سایه ی تعالیم الهی آن هم در مقطعی خاص امکان پذیر است.

ج) ذکر چند مورد

در این کتاب بر حسب ضرورت از مباحث و دیدگاه های صاحب نظران مرتبط با این موضوع استفاده شده است. تقدّم و تأخّر بیان این دیدگاه ها به معنی ارزش گذاری یک متفکر بر دیگران نیست بلکه فقط ضرورت موضوع چنین رویکردی را ایجاب کرده است. سعی بر این بوده که عمده ترین نکات و نظرات را در خصوص شهر آرمانی بیان کنم. این موضوع با توجه به سیر تاریخ آن انجام شده است. در نهایت دیدگاه اسلام در این خصوص به شکل کامل تری عرضه شده است. با این حال به دلیل گستردگی مباحث و عدم دسترسی دقیق به نظرات برخی از اشخاص ، در بیان برخی مطالب و دیدگاه ها صرف نظر شده است. این نکته دلیل بی توجهی به یک یا چند اندیشمند نیست بلکه اغلب دیدگاه ها دارای اعتبار و ارزش هستند اما در این مجال کوتاه امکان بررسی همه ی موارد نبوده است.

نکته دیگر اینکه به برخی از منابع به تصریح در استفاده از اشعار شاعران اشاره نشده است که در این خصوص فقط به ذکر نام شاعر اکتفا شد و فرض بر این بوده که آن مصرع یا بیت شعر به خوبی برای مخاطب آشنا است.

در نگاه اول به نظر می رسد که سطح مطالب کتاب کدست نیست. این موضوع ، مخصوصاً در جاهایی که مستقیماً از مطالب دیگران استفاده شده مشهودتر است. دلیل این امر هم وفاداری به متن و گفتار گوینده ی اصلی بوده است. این نقل قول ها به صورت مستقیم و بی واسطه بیان شده اند. لذا ترجیح دادم که عیناً از همان نوع واژه ها به همان سبک نگارش بدون دخل و تصرف ، استفاده کنم. ولی در نهایت سعی بر این بوده که یکدستی کل کتاب حفظ شود. گاه در تبیین و تشریح یک موضوع از دیدگاه دو یا چند اندیشمند استفاده کرده ام در صورتی که احتمالاً بیان دیدگاه یک فرد هم کفایت می کرد. این موضوع جهت تکمیل مباحث صورت گرفته و در برخی از موارد بیان و تحلیل دیدگاه دو یا چند نویسنده و دانشمند سبب شده تا حق مطلب به خوبی ادا شود. موضوع بحث های اقتصادی در شهر از جمله این موارد است. در این کتاب سعی کرده ام کلید واژه یا تیراغلب مفاهیمی را که با شهر در گذشته و در حال حاضر مرتبط بوده و هست بیان کنم. روی بحث های فلسفی به عنوان مبنای تئوریک

این موضوعات متمرکز شده ام. تحولات و اندیشه های شهر سازی دو قرن گذشته را که در نوع خود مؤثرترین و کاربردی ترین تئوری هاست به صورتی متناسب با حجم کتاب مطرح کرده ام. از طرفی مباحثی چون دهکده ی جهانی، جهانی شدن اقتصاد و فرایند ارتباطات، رسانه ها، اطلاعات و ... را با بخشهای قبلی پیوند زده ام. با این امید که همه ی این مسائل که بدون تردید باشهرهای ما مرتبط هستند از دیدگاه جهان آرمانی نیز تفسیر و تحلیل شوند. با نگاه به این موضوع که جهانی شدن یکی از مؤثرترین و بحث انگیز ترین نظریه های قرن گذشته بوده که ورود خود را با شدت بیشتری به قرن بیست و یکم اعلام کرده، سعی کردم با مروری گذرا به این بحث زمینه های ارتباط و پیوند جهانی شدن با شهر آرمانی و جهانی آرمانی را دنبال کنم. سؤال اساسی این است که در «دهکده ی جهانی» و دنیای اطلاعات و ارتباطات فردیت و هویت هر انسان چگونه حفظ می شود؟ شاید سؤال مهمتر و اساسی تر این است که مردمان جهان با عقاید، مذاهب و فرهنگ های مختلف چگونه می توانند زیر یک پرچم واحد گرد آیند؟ چگونه ممکن است مقررات و قوانین واحدی را بپذیرند؟ در ابتدای این بحث باید اذعان کرد که تنها در یک صورت این امر مهم محقق می شود و آن اینکه همه ی اقوام و ملت ها در سایه ی «تولد»، «وحدت» برسند.

اعتقادم براین است که شهر امروزی برآیند تأثیر همه ی شاخه های علمی است لذا طرح بحث های فرهنگی، حقوقی یا هنری و ... در شرف از این زاویه بوده است.

امیدوارم صاحب نظران ارجمند با مطالعات عمیق تر خویش این مباحث را بسط دهند و به طریقی شایسته تر در بحث های شهری به کار بندند.

ممکن است در نگاه اولیه طرح یک بحث یا بیان اندیشه ی یک دانشمند بی ارتباط و دور از موضوع به نظر برسد که نقص کار به حساب آید. می پذیرم که شاید از مباحث مطرح شده برای شهر آرمانی بیان نشده اند و یا گوینده ی آن حتی دیدگاه خاصی نیز نداشته است اما

می توانم ادعا کنم که هیچ «موضوع» مطرح شده ای در این کتاب با بحث اصلی کتاب بی ارتباط نیست. حتی بیان هر موضوع به معنای تأیید آن نیست. با قدری صبر و پی گیری موضوع به ارتباط موضوعات و جمع بندی مطالب می رسم. لذا برای اینجانب آن چیزی که اهمیت داشته است این بوده که هیچ بحث یا نکته ی مهمی از قلم نیفتد و کلیات مطالب را بیان کنم. خیلی هم تلاش کرده ام تا بین مطالب متنوع و متفاوت پیوندی محکم برقرار کنم.

در بیان دیدگاه برخی از اندیشمندان مطالبی طولانی و پیوسته از آنان نقل شده است. هدف از این شیوه ی کار فقط یکدستی مطالب، رعایت امانت داری و نیز ایجاد نظم در بیان و پرهیز از پراکنده گویی بوده است. هر چند در نگاه اول بیان یک دیدگاه طولانی ممکن است جذابیت محتوای کتاب بکاهد و این تصور پیش آید که کتاب، تصویر تلاش دیگران است و ... ضمن احترام و ارزش برای همه ی کسانی که مطالبی از آنان در اینجا بیان شده و اغلب جایگاه رفیعی در مباحث فلسفی یا شهری دارند نگران این موضوع نیستیم زیرا هدفم تجمع و ایجاد پیوند بین مباحث مختلف و مرتبط با شهر آرمانی بوده است و به دنبال این بوده ام که با این ترکیب مخاطب را به نتیجه و برآیند کار متوجه کنم. مدعی هستم که بیش از ۳۰٪ مطالب کتاب نگارش فلحقیق است و کاری به این شیوه را که بهره گیری و جمع بندی علوم مختلف باشد در خصوص این موضوع ندیده ام. از طرف دیگر ترجیح دادم این موضوع را با بیان دیدگاههای مختلف، جبراً کنم و از ارائه مطالب نامنظم و پراکنده و ناقص خودداری کنم. بیان تفصیلی برخی از مطالب که شکلی تاریخی گونه نیز یافته است هم به لحاظ جامع بودن مطلب صورت گرفته است و هم اینکه، بشه های اندیشه و عملکرد یک محقق و دانشمند با توجه به تاریخ و جغرافیای زندگی و وراثتی که محیط و عصر مربوط به او در پیدایش نوع تفکر وی داشته معین شود. همچنین معتقدم که در داستانی موضوع، هم اطلاعات مفیدتری به خواننده می دهد و هم کتاب را خواندنی تر می کند.

در حین نقل گفتار اندیشمندان، با توجه به مرن ورود استفاده، بعضاً به کلماتی بر می خوریم که اغلب نیاز به مترادف، توضیح و تشریح دارند. از آن به شرح این کلمات یا عبارات از حوصله ی این کتاب خارج بود و با کمی دقت کلیت مطلب به سوا ی واضح قابل درک بود از شرح بیشتر واژه ها و اصطلاحات (خصوصاً در متون قدیم) اجتناب کردم و با فرض علاقه مندی مخاطب به این موضوع سعی بر آن شد که مراجع و مآخذ دقیق مطلب را بیان کنم. این کتاب در ابتدا به عنوان طرح نهایی درس مقطع کارشناسی مهندسی شهرسازی با راهنمایی های استاد عزیزم آقای دکتر کیانوش ذاکر حقیقی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان نگاشته شد سپس با اعمال تغییراتی به شکل کنونی درآمد. در همین جا لازم است از همکاری و راهنمایی های ارزنده ی ایشان و همراهی آقایان دکتر علی اصغر رحیمیون و مهندس غلامعلی آئینی سپاسگزاری نمایم. همچنین از آقایان محمد پیرو، سجاد ناصری و حمیدرضا باباطاھری و

خانمها سمیرا کرجی و طیه رشیدی جهت تایپ و تنظیم متن کتاب تشکر می کنم و نیز از آقای هوشنگ سعاد و کارکنان چاپخانه سعاد که امکان چاپ این اثر را فراهم آوردند سپاسگزارم.

در پایان از کلیه ی کسانی که اینجانب را در تدوین نهایی کتاب یاری داده اند قدردانی می کنم.

علی قبادی

www.ketab.ir